

**ARMOEDE IS OOK
LOKAAL
DE LOKALE
ARMOEDEBAROMETER
RONSE**

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID

Waarom een lokale armoedebaarometer?

Gemeenten en steden krijgen een steeds belangrijkere rol in de strijd tegen armoede. Zij staan immers, samen met het middenveld en verschillende welzijnsactoren, vooraan in het lokale veld. Daar vinden ze onder hun bewoners gezinnen die leven in of nabij armoede en gezinnen die nood hebben aan versterking, hulp of begeleiding. Zij staan ook vooraan om geconfronteerd te worden met nieuwe noden, doelgroepen en sociale risico's.

Het OCMW-decreet en het decreet lokaal sociaal beleid plaatsen bijgevolg de gemeente, het OCMW of binnenkort de sociale dienst van de gemeente, centraal in een netwerk van organisaties die één voor één vertrekken van de uitbouw van de rechten van de mens.

De decentralisering van het welzijns- en meer bepaald het armoedebestrijdingsbeleid gebeurt binnen een brede beweging waarbij lokale besturen meer verantwoordelijkheden krijgen. Ook op andere beleidsdomeinen worden gemeenten geconfronteerd met nieuwe opdrachten. In vergelijking met Nederland of het Verenigd Koninkrijk gaat dit in België nog niet zo ver. In die en andere landen zijn lokale besturen dé organisator van het sociaal beleid. Dit gaat vaak gepaard met een besparingsoperatie voor de hogere overheden, met alle gevolge van dien voor het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse decentralisering verloopt –voorlopig?— anders.

Meer bevoegdheden veronderstelt ook meer beleid. De uitdaging voor de Vlaamse gemeenten en steden is dan ook het uittekenen van een armoedebestrijdingsbeleid.

Eén zijde van die uitdaging is dat gemeenten heel wat moeten ondergaan waar ze zelf geen vat op hebben. Want het zijn niet zij die verantwoordelijk zijn voor complexe situaties die veelal het resultaat zijn van mondiale ontwikkelingen, zoals de toenemende globalisering, de economische crisis en de toenemende migratie- en vluchtelingenstromen. De lokale overheden zijn ook niet verantwoordelijk voor het Vlaamse of federale beleid rond bijvoorbeeld minima, werkloosheidsuitkeringen, de kostprijs van energie en water, het woonbeleid, ... Maar ze dragen er wél de gevolgen van.

De andere zijde van de uitdaging is dat gemeenten wél een beleid kunnen voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een outreachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Meer bevoegdheden veronderstellen ook meer middelen. Deze komen van Vlaanderen en de federale overheid, maar komen ook van de eigen belastingen. Een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid houdt dan ook een inkomsten- en uitgavenbeleid in dat kiest voor armoedebestrijding en meer welzijn.

Een lokale armoedebaarometer helpt gemeenten bij het maken van die keuzes.

Een lokale armoedebaarometer

De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen vormt de basis van de lokale armoedebaarometer. Deze lokale armoedebaarometer bevat eveneens lokale decenniumdoelen: elke gemeente helpt mee de armoede in Vlaanderen of België te halveren op 10 jaar tijd.

De lokale armoedebaarometer omvat drie decenniumdoelen: de halvering van de kinderarmoede; de halvering van de werkloosheid en het bereiken van het sociaal objectief m.b.t. sociale woningen. Deze drie decenniumdoelen worden verder uitgewerkt met andere grafieken. Hiermee kan elke gemeente een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid uitwerken.

We vergelijken enkel binnen de gemeente. Vergelijking tussen gemeenten is immers moeilijk. Gemeenten verschillen net teveel van elkaar, zelfs binnen de 15 clusters van de Belfius-indeling. Hoe kan je Aalst met bijvoorbeeld Turnhout vergelijken? Beiden zitten in dezelfde cluster, maar beide steden verschillen hemelsbreed van elkaar. De vraag is dus, wat is de meerwaarde van de vergelijking? Zeker omdat gemeenten heel wat moeten ondergaan. Bovendien spelen de lokale omstandigheden soms een grote rol: sommige gemeenten hebben omwille van hun woonpatrimonium (19^e -eeuwse arbeidersbuurten) een goedkoper huurbestand en hierdoor meer lagere inkomensgroepen.

Gemeenten zijn binnen bepaalde grenzen zelf verantwoordelijk voor een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid. De lokale armoedebaarometer helpt gemeenten, armoedeorganisaties en middenveld om die verantwoordelijkheid te duiden en te sturen. De lokale armoedebaarometer is een actie-instrument waarmee het politieke debat over een eigen armoedebestrijdingsbeleid kan gevoerd worden.

In tegenstelling tot de Armoedebaarometer is de lokale armoedebaarometer niet allesomvattend. Er ontbreken namelijk heel wat gegevens over de lokale gezondheid, de geletterdheid, de participatie van mensen die leven in of nabij armoede, ... Dit gebrek is een pleidooi voor een nog gedetailleerdere gegevensverzameling. Als gemeenten meer bevoegdheden krijgen, dan moeten ze ook hun beleid kunnen monitoren. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen lokale, Vlaamse en federale overheden.

Decenniumdoelen

Jos Geysels

Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne

Coördinator Decenniumdoelen

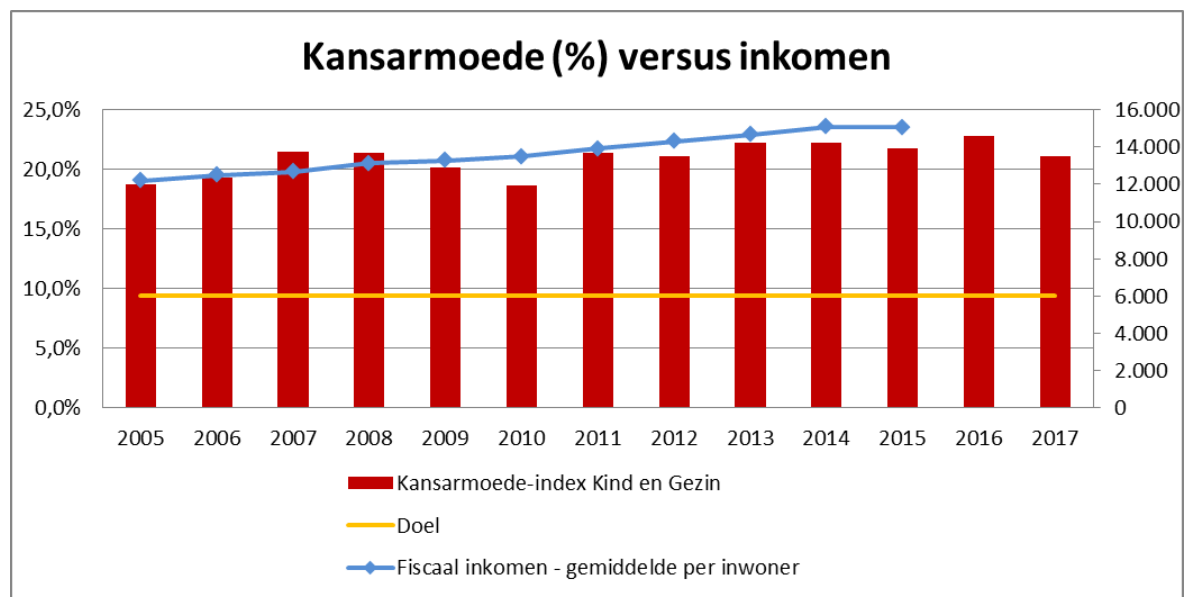
Decenniumdoelen is een samenwerking tussen Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, SAM, ABVV, ACV, ACLVB, Christelijke Mutualiteiten, Socialistische Mutualiteiten, UitdeMarge, Minderhedenforum, Beweging.net en wordt ondersteund door CERA

De lokale armoedebarmeter van Ronse

1. Armoede versus inkomen

De belangrijkste indicator om de lokale armoede te meten is de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Europese armoede-indicatoren die Vlaanderen en België gebruiken zijn niet te vertalen naar het lokale niveau. De Kind en Gezin-indicator vertelt ons enkel over de armoede bij gezinnen met jonge kinderen. Deze indicator vertelt dus niet over armoede bij gezinnen met oudere kinderen of gepensioneerde gezinnen. We moeten deze indicator met andere combineren.

Toch is deze Kind en Gezin-indicator zeer belangrijk. Deze indicator geeft ons een inzicht in hoe armoede de komende jaren zal evolueren: een stijgende of dalende evolutie vertelt ons iets over de dalende of groeiende armoede. Helaas is wie als kind armoede kent, vaak gedoemd om later ook armoede te kennen.

Het armoede-decenniumdoel voor Ronse ligt op 9,4%; dit is een halvering van de Kind en Gezin-armoede in 2005. De Kind en Gezin-indicator voor Ronse toont een langzaam stijgende trend over de getoonde periode: van 18,8% in 2005 naar 21,1% in 2017 met lichte schommelingen.

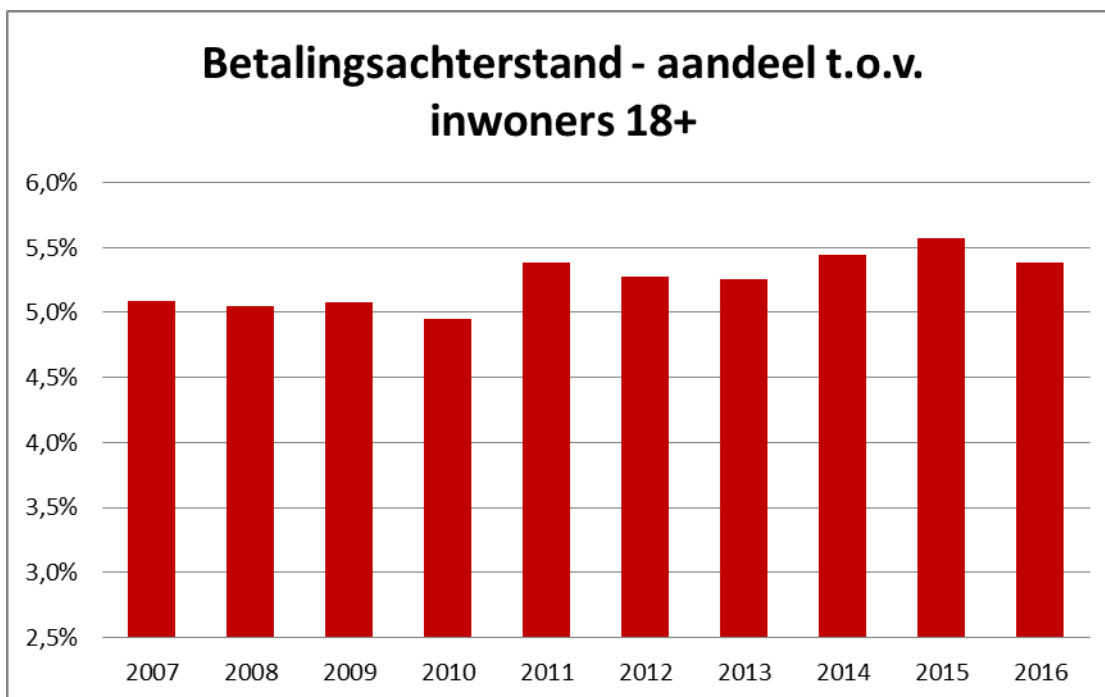
De Kind en gezin-indicator meet de armoede onder gezinnen met pasgeboren kinderen en heel jonge gezinnen. De indicator vlakt de armoede af door telkens het gemiddelde van drie jaar te nemen. Zo worden grote incidentele wijzigingen opgevangen.

De trend is voor Ronse negatief. Het decenniumdoel van 9,4% blijft veraf. Meer dan 1 op 5 gezinnen met jonge kinderen leeft in armoede.

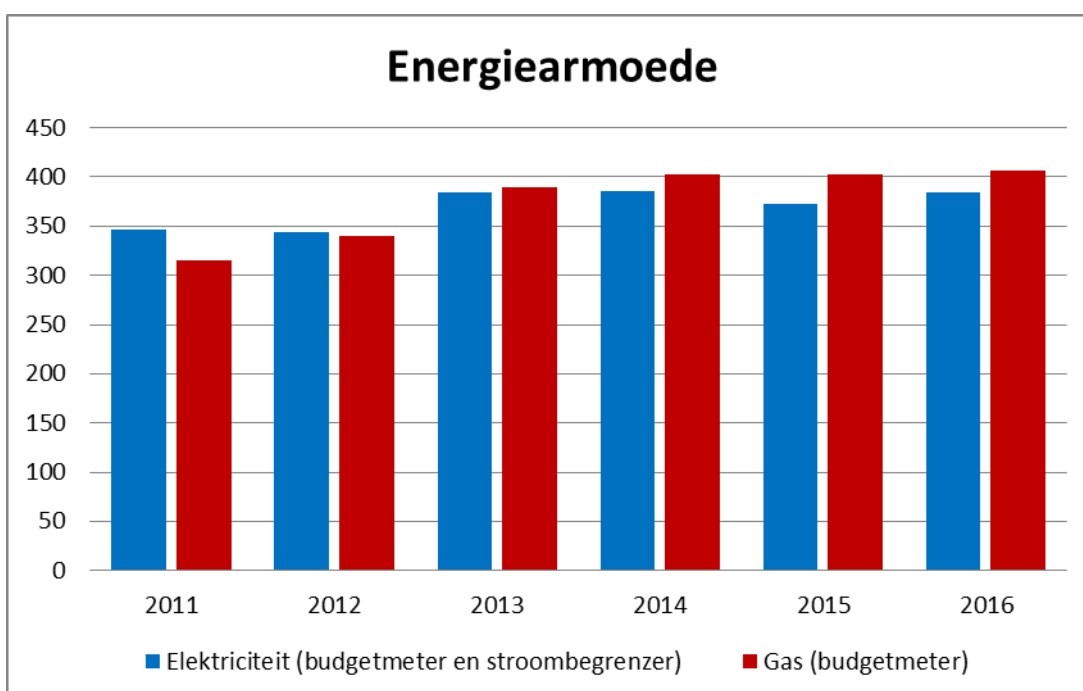
De Kind en Gezin-indicator biedt een blik op de toekomst van de armoede in Ronse (en Vlaanderen). Meer en meer kinderen worden geboren in armoede. Dit bepaalt meer dan andere zaken hun leven. Binnen 15 jaar zijn de jongeren geboren tussen 2011 en 2015 ongeveer 18 jaar en hebben ze weinig kans om nog uit de armoede te geraken.

We vergelijken de Kind en Gezin-indicator met de evolutie van het fiscaal inkomen van de bevolking van Ronse. De fiscale ontvangsten stijgen van 12.199 euro in 2005 tot 15.059 in 2015. In 2015 daalde

het heel licht tegenover 2014. Dit wijst erop dat Ronse voldoende middelen ontvangt om een armoedebestrijdingsbeleid te voeren. Toch blijft het aantal gezinnen met jongere kinderen in armoede langzaam stijgen. De Kind en Gezin-indicator biedt één beeld van armoede in de stad Ronse. Een andere indicator is de betalingsachterstand. Deze indicator geeft ons een beeld van de omvang van de armoede of het armoederisico in Ronse.

We hebben enkel gegevens vanaf 2007 tot 2016. Tot 2010 ligt de betalingsachterstand rond de 5%. In 2011 stijgt ze met bijna een half procentpunt tot 5,4%. Na een lichte daling piekt de betalingsachterstand op 5,6% in 2015 om in 2016 licht te dalen tot 5,4%. Over de hele periode steeg de betalingsachterstand met 0,3%. Steeds meer gezinnen hebben het moeilijk om hun rekeningen te betalen.

We zien een vergelijkbare evolutie als we kijken naar energiearmoede. De volgende grafiek geeft de evolutie weer van zowel de gas- als de elektriciteitsarmoede. Het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit met stroombegrenzer stijgt van 347 in 2011 naar 384 in 2016. Een gelijkaardige beweging zien we bij het aantal actieve budgetmeters voor gas: van 315 naar 407.

De daling vanaf 2015 voor zowel gas als elektriciteit kan de daling van de betalingsachterstand verklaren.

Steeds meer gezinnen leven in de kou of in het donker.

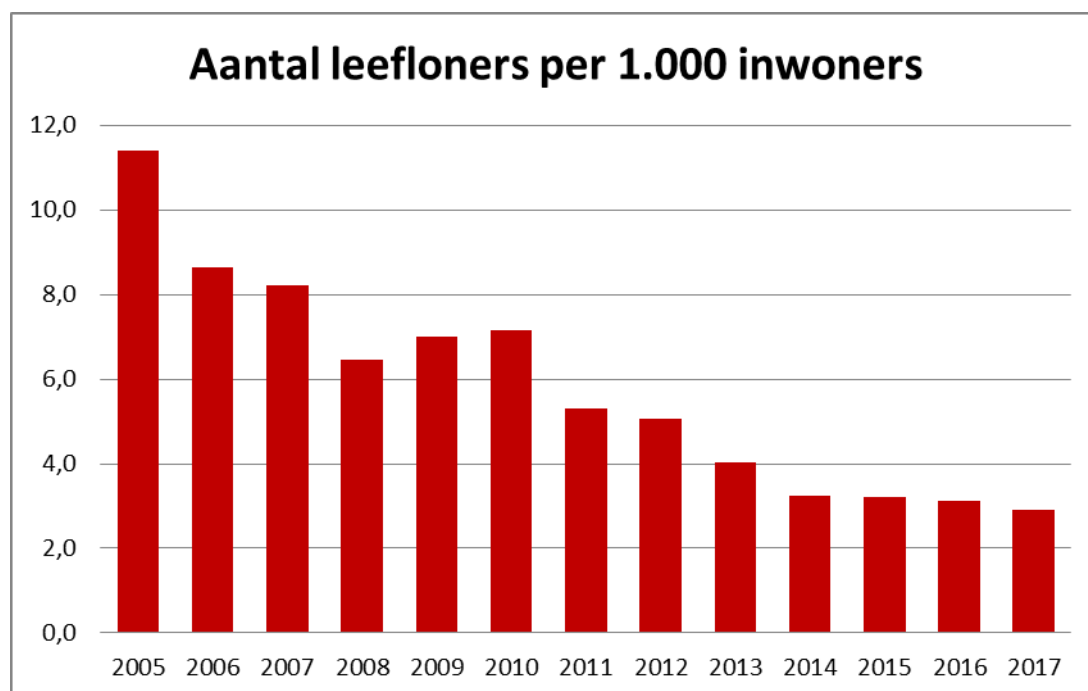
De grafiek van energiearmoede toont een mogelijk beeld van hoe de stad Ronse armoede aanpakt. De werking van de Lokale Adviescommissie is hier bepalend. De LAC moet immers voorkomen dat gezinnen afgesloten worden van elektriciteit, gas of water of zoekt naar een oplossing voor heraansluiting. Momenteel werken de LAC's in Vlaanderen op zeer uiteenlopende manieren: OCMW's geven een eigen invulling aan de LAC-werking, afhankelijk van hun beleidskeuzes, hun visie op hulpverlening, het aantal personeelsleden ...

Met deze drie indicatoren kunnen we een beeld schetsen van de armoede in Ronse: armoede stijgt langzaam maar zeker. Meer en meer gezinnen geraken in financiële nood. Zowel de kans- en energiearmoede als de betalingsachterstand gaan in stijgende lijn. Deze indicatoren geven ons een blik op de toekomst: een groeiende duale samenleving ontwikkelt zich in Ronse.

2. Wie is arm?

Bovenstaande grafieken geven een indicatie van de armoede te Ronse. De volgende twee geven een beeld van wie er in armoede leeft.

De eerste grafiek geeft een beeld van de evolutie van het aantal leefloners te Ronse. Sinds 2005 zien we een zeer forse daling, op een stijging na die zich voordeed na de economische crisis. In 2017 (2,9 %) ligt het aantal leefloners per 1.000 inwoners bijna 4 keer lager dan in 2005 (11,4%)

76 gezinnen moeten in 2017 leven van een armzalig leefloon.

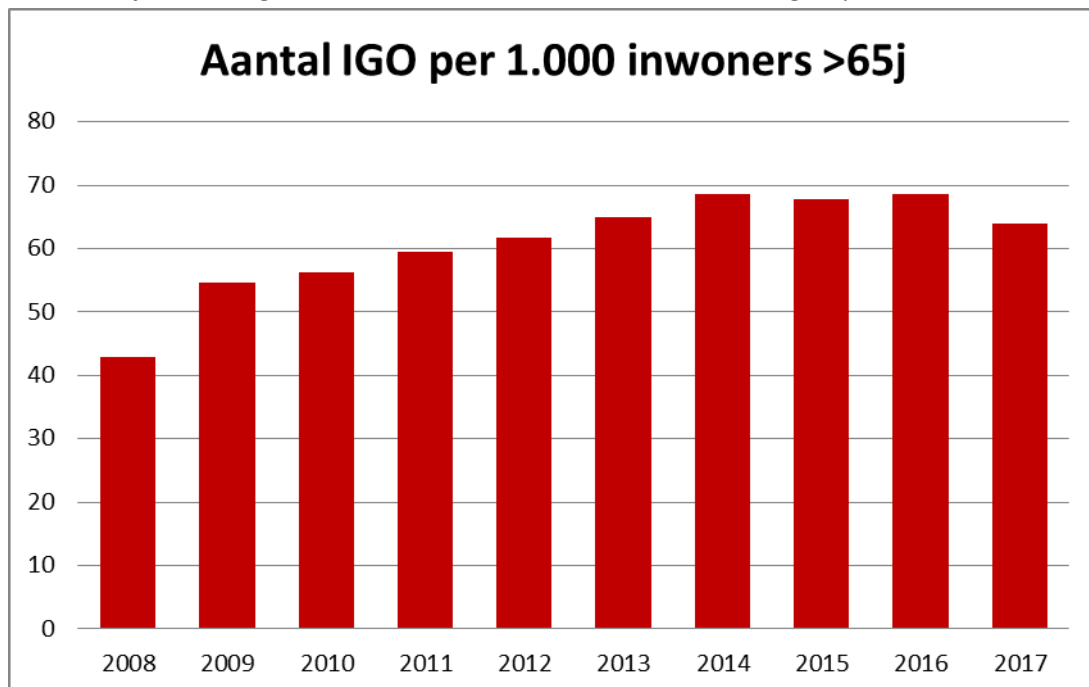
76 gezinnen die moeten leven van een armzalig leefloon, dat is niet veel. Maar dit is slechts een topje van de ijsberg.

De vraag is: welk beleid voert de stad Ronse voor deze gezinnen? Is dit een genereus beleid of ...?

De tweede grafiek geeft ons een zicht op de evolutie van het aantal arme ouderen. Ronse kent heel wat meer ouderen die met een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moeten leven. Tussen 2008 en 2014 toont de grafiek een sterke, jaarlijkse stijging: van 42,9 per duizende 65-plussers die met een IGO moeten rondkomen in 2008 tot 68,5 in 2014. In 2017 daalt dit lichtjes tot 63,9 promille.

In 2017 zijn er 307 ouderen die moeten overleven met een armzalige IGO. Op 10 jaar tijd zijn er 119 ouderen meer die moeten leven van een IGO.

Ook hier rijst de vraag welk beleid de stad Ronse voert voor deze groep ouderen.

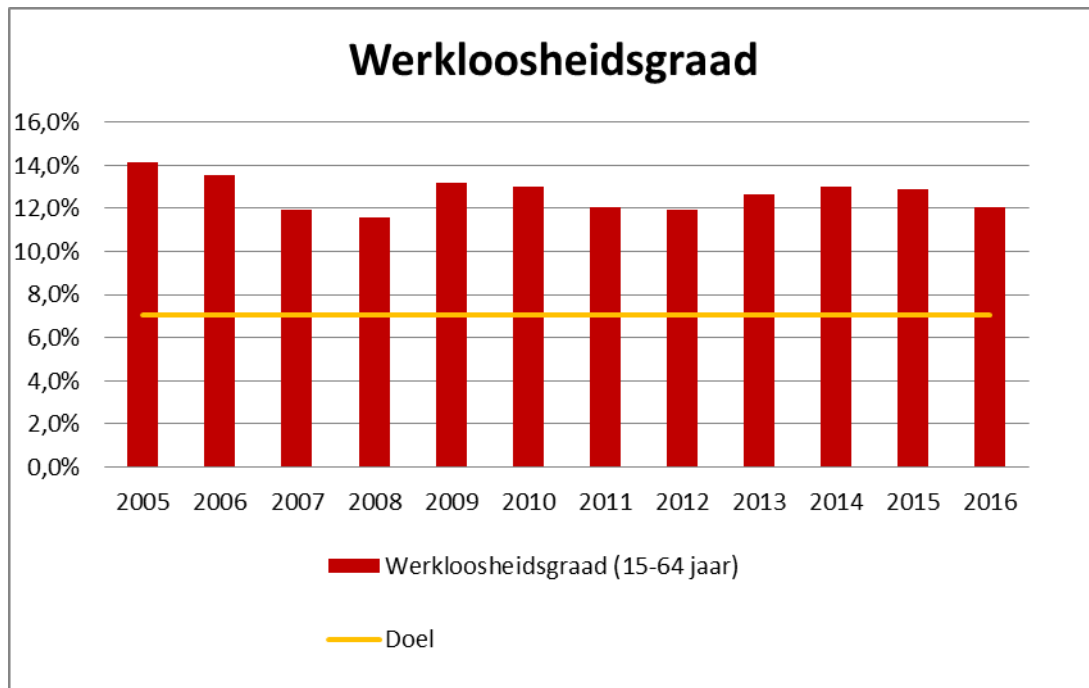
Wie is arm? De bovenstaande grafieken geven een indicatie: vooral oudere personen en mensen met een leefloon leven met een armoederisico of onder de armoedegrens.

3. Wie werkloos is, is meestal arm

Naast gepensioneerden en leefloners leven personen die lang werkloos zijn vaak in armoede. De recente federale maatregelen die langdurige werkloosheid bestraffen, duwen mensen in de armoede. Of deze bestraffing mensen helpt is echter geen uitgemaakte zaak. Integendeel, hoe harder gezinnen moeten proberen te overleven, hoe moeilijker het wordt om er uit te geraken¹.

De werkloosheidscijfers voor Ronse schommelen: vanaf 2005 (14,1%) daalt de werkloosheid tot 11,6%. In 2009 stijgt ze terug tot 13,2%, om vanaf 2010 te dalen tot 11,9% en vanaf 2013 terug te stijgen tot 13%. In 2016 zakt de werkloosheidsgraad tot 12,1%.

Het decenniumdoel is vastgelegd op 7,1%. Ondanks een licht vooruitgang, blijft de werkloosheidsgraad 5 procentpunt verwijderd van het decenniumdoel.

Wie zijn de werklozen in Ronse? We hebben er een zicht op voor 2015: in Ronse is 12,9% van de personen van EU-afkomst werkloos. Voor Ronsenaars uit Europese niet-EU-landen is dat 21%, voor deze uit andere landen 19% en voor Ronsenaars afkomstig uit Turkije of de Maghreblanden is dat 22,8%.

De werkloosheid blijft hoog in Ronse. Het decenniumdoel werd nooit bereikt. Heel wat personen met een migratie-achtergrond zijn werkloos.

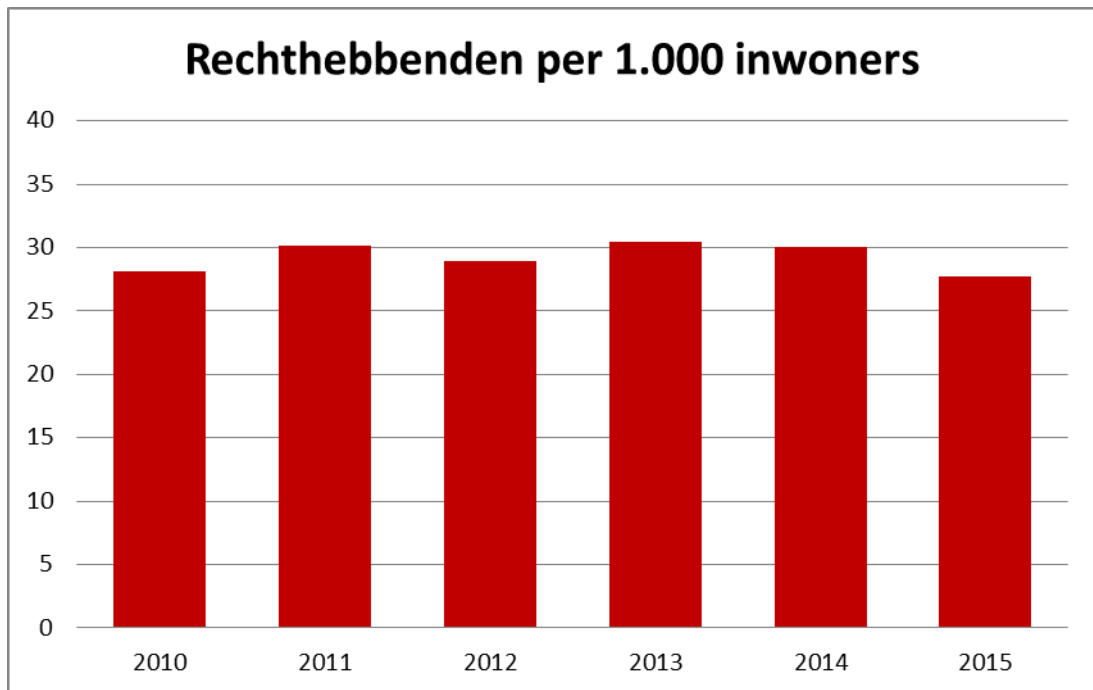
Heeft Ronse een beleid gericht op deze verschillende groepen?

4. Gezondheid

Wie arm is, is ziek of wie langdurig ziek is, is arm. Wie extra zorg nodig heeft, heeft meer middelen nodig om deze te bekostigen. Hiervoor heeft Vlaanderen onder meer de zorgverzekering ingevoerd. De zorgverzekering bekijkt enkel de graad van de nodige zorg. Wie extra zorg nodig heeft kan rechthebbend zijn op een maandelijkse zorgpremie.

De zorgpremie geeft m.a.w. geen indicatie of mensen met zorg in armoede leven. Ze duidt enkel het aantal rechthebbenden aan die extra ondersteuning nodig hebben: de zorgpremie helpt hen hierbij.

Het aantal rechthebbenden op een zorgpremie geeft wel een duiding welk welzijnsbeleid de stad Ronse moet voeren. Na een lichte stijging van 28,1‰ in 2010 tot 30,5‰ in 2013, daalt het aantal rechthebbenden per 1.000 inwoners terug tot 27,7‰ in 2015. In 2015 zijn er ongeveer 715 personen in Ronse die een zorgpremie ontvangen.

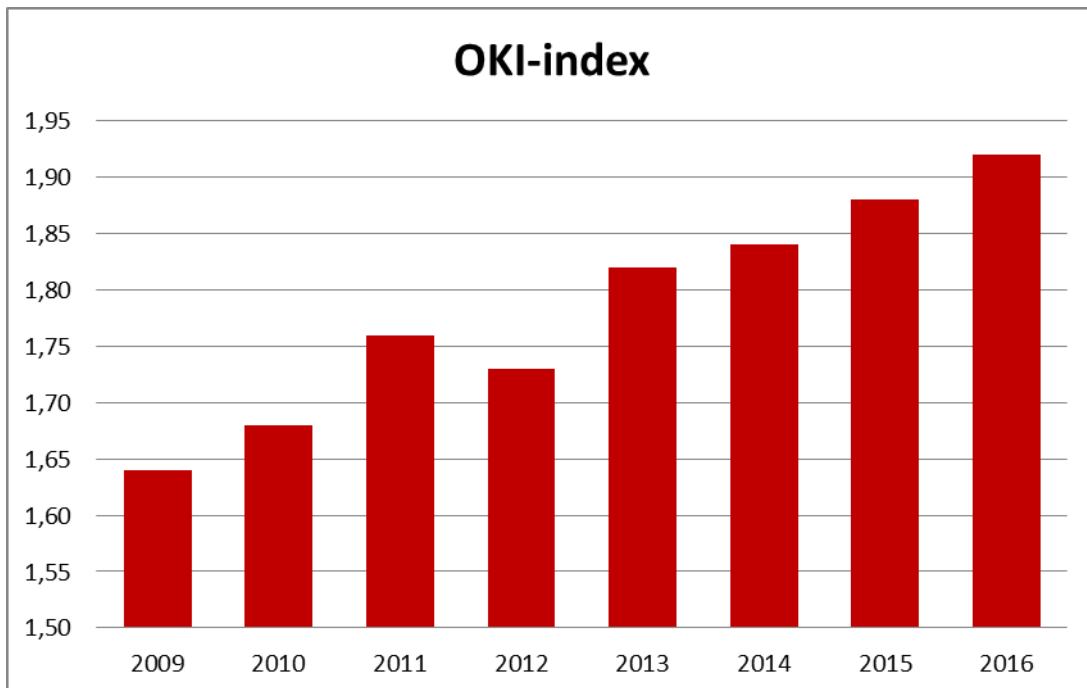
Personen met een IGO kunnen een zorgpremie ontvangen. Beide grafieken moeten dan ook samen gelezen worden. De zorgpremie kan voor veel ouderen een belangrijk verschil uitmaken. De vraag is of Ronse een beleid voert voor deze groepen?

5. Onderwijs

Onderwijs was in de vorige eeuw de grote gelijkmaker. Dankzij (de democratisering van) het onderwijs is er een serieuze sociale mobiliteit op gang gekomen. Onderwijs die alle jongeren een kans geeft is ook vandaag meer dan belangrijk.

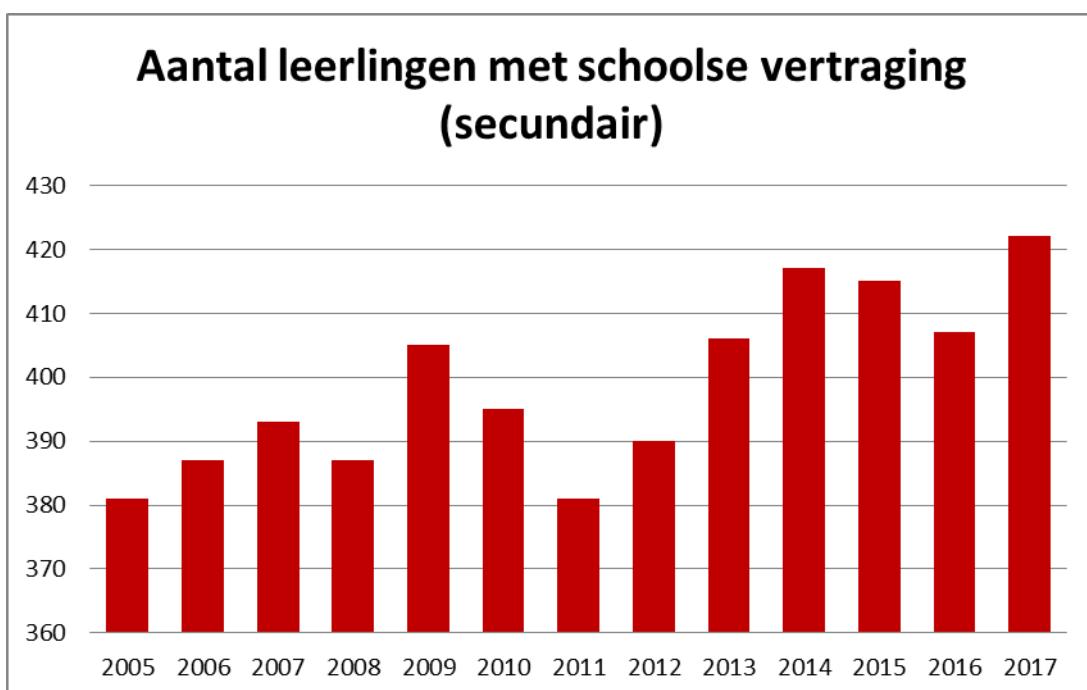
De Kind en Gezin-kinderarmoede-indicator toont voor Ronse een negatieve trend. Stijgende kinderarmoede zal op termijn impact hebben op de schoolresultaten. We kunnen verwachten dat de jonge kinderen die vandaag in armoede opgroeien, morgen met achterstand of zelfs zonder diploma de school verlaten. We kunnen verwachten dat deze jongeren morgen de waterval in het onderwijs meemaken. Ronse heeft er dan ook alle belang bij om een inclusief onderwijsbeleid te voeren.

Vlaanderen heeft een onderwijsarmoede-indicator ontwikkeld: de OKI-Indicator. Deze wordt berekend als het aantal van de 4 leerlingenkenmerken (Thuistaal niet-Nederlands, Laag opleidingsniveau van de moeder, Ontvangen van een schooltoelage, Wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging) waaraan de leerlingen voldoen, gesommeerd voor alle leerlingen, en vervolgens gedeeld door het totaal aantal leerlingen. De OKI is bijgevolg een cijfer tussen 0 en 4. Hoe hoger, hoe meer kans op kansarmoede.

Op een lichte daling in 2012 na, stijgt de OKI-index voor Ronse geleidelijk van 1,64 in 2009 tot 1,92 in 2016. De stijging is verontrustend. De vraag is dus hoe deze index verder zal evolueren gezien de Kind en Gezin-indicator.

Een andere indicator is het aantal leerlingen met schoolse achterstand. Ze vertoont een stijgende trend met pieken en dalen van 381 in 2005 tot 422 in 2017. De vaststelling is dat in 2017 422 jongeren de secundaire school met 2 jaar achterstand verlaten hebben. Dit zijn allemaal jongeren die het moeilijk zullen hebben op de arbeidsmarkt en bijgevolg gemakkelijker in armoede terecht kunnen komen.

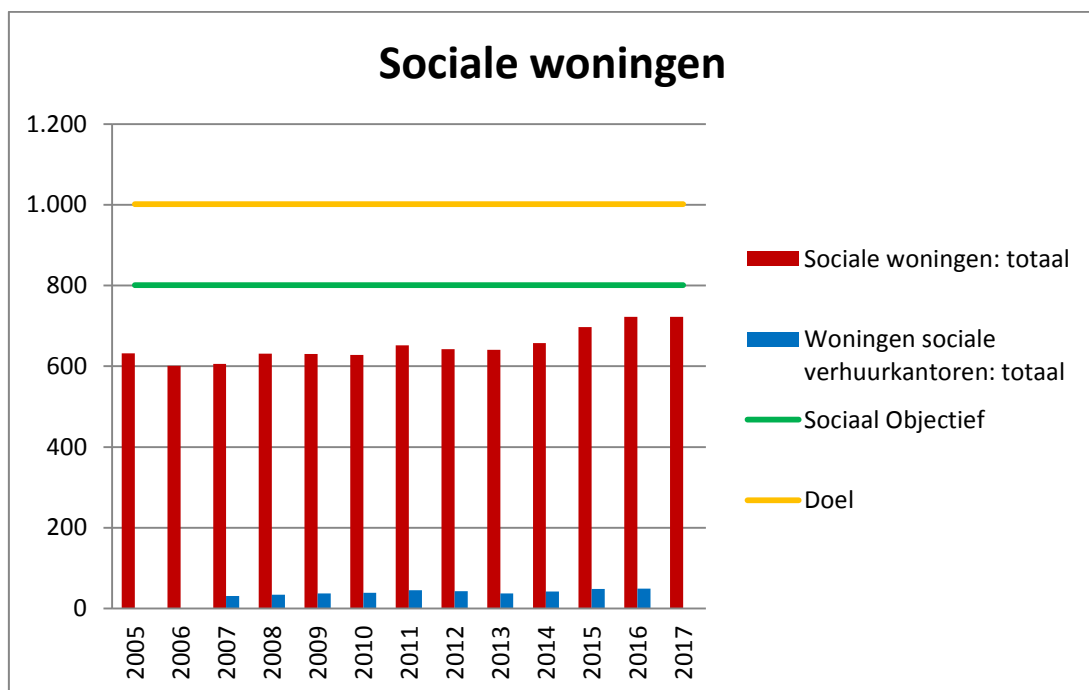

Belangrijk is de vaststelling dat jongeren die Nederlands niet als thuistaal hebben, veel vaker een schoolse achterstand oplopen: 18% tegenover 5,4% van de jongeren die wel Nederlands als thuistaal hebben.

De Kind en gezin-indicator geeft aan dat deze groep nog verder kan stijgen. Heel wat kinderen worden geboren in armoede of zijn jong in armoede. Vooral kinderen die moeders hebben met een migratieachtergrond worden getroffen. Bijna 2 op 5 van deze kinderen leven in kansarmoede. De uitdaging voor Ronse is dan ook helder: een inclusief schoolbeleid is dringend nodig.

6. Wonen

Wonen is het domein waar een stad of gemeente een verschil kan maken. Een stad maakt via haar ruimtelijk beleid en via haar woonbeleid een wezenlijk verschil: een sociaal woonbeleid helpt gezinnen uit armoede.

Vlaanderen heeft voor alle steden een sociaal objectief vastgelegd. Dit sociaal objectief voor Vlaanderen is echter 25.000 sociale woningen lager dan het Decenniumdecenniumdoel. Het is met andere woorden een bescheiden decenniumdoel. Voor de stad Ronse is er geen sociaal objectief vastgelegd.

We vergelijken het aantal sociale woningen tevens met het decenniumdoel. Deze ligt voor Ronse op 1.001 sociale huurwoningen.

Op 13 jaar tijd zijn er 90 sociale huurwoningen bijgekomen, van 632 in 2005 tot 722 in 2017! Het aantal sociale verhuurkantoorwoningen is gegroeid van 31 tot 49. Samengeteld heeft Ronse in 2016 771 sociale huurwoningen.

Ondanks de stijgende lijn, blijft Ronse 30 woningen onder het sociaal objectief en 230 woningen verwijderd van het Decenniumdoel. Enkel door een forse investering in sociale huurwoningen is dit doel te bereiken.

De stad Ronse heeft een groot aantal sociale woningen. Haar beleid tijdens de voorgaande jaren is duidelijk gericht op een geleidelijke uitbreiding van dit aantal.

Dit heeft gevolgen voor huurders op de private huurmarkt. Te weinig sociale woningen betekent steeds meer huurders die te hoge woonlasten moeten betalen en die in armoede terecht komen. Voor 2017 hebben we cijfers: 38% van de huurders moet meer dan 30% van hun inkomen besteden aan woonlasten, dit is 2 op 5 huurders!

Ook hier heeft Ronse een belangrijke uitdaging: sociale woningen zijn een belangrijke instrument in de strijd tegen armoede. Meer sociale woningen zijn nodig om gezinnen uit armoede te halen.

7. Uitdagingen voor Ronse

Net zoals andere gemeenten staat Ronse voor heel wat uitdagingen. De lokale armoedebaarometer legt de grote uitdagingen bloot.

De kansarmoede blijft sinds 2011 boven de 20%. Dit vertaalt zich de komende jaren in armoede op school, jongeren met schoolse achterstand en op lange termijn werkloosheid.

Gemeenten kunnen een beleid voeren gericht op kinderarmoede: de gezinnen opsporen, begeleiden, een menswaardig bestaan geven en een schoolbeleid voeren dat rekening houdt met kinderarmoede.

Uit de bovenstaande grafieken en cijfers blijkt ook het hoog aantal mensen met een migratieachtergrond dat rond de armoedegrens leeft. In vergelijking met personen geboren in België hebben zij een veel grotere kans op werkloosheid, op schoolse achterstand (1 op 5), en op kinderarmoede (1 op 3). Een integratiebeleid en een antidiscriminatiebeleid gaan hand in hand. Dit is ook voor Ronse een uitdaging.

Ook heel wat gezinnen van Belgische origine leven in armoede: kansarmoede stellen we immers vast bij 1 op 10 kinderen met een moeder van Belgische origine! Werkloosheid ligt de voorbije jaren constant boven de 12% in Ronse, de betalingsachterstand en energiearmoede stijgen.

Terwijl het aantal leefloners fors daalt, stijgt het aantal ouderen met een IGO. Het sociaal beleid van Ronse kan een tandje bijsteken ondanks de positieve evolutie van het aantal leefloners.

Het sociaal en integratiebeleid kan zeer effectief zijn: het helpt mensen uit armoede, het helpt mensen die een beroep doen op het OCMW, het integreert mensen in de samenleving van Ronse. Ronse kan meer investeren in een ruim sociaal beleid, maar heeft ook nood aan solidariteit van omliggende gemeenten en Vlaanderen.

Het aantal sociale woningen in Ronse steeg het voorbije decennium. Toch blijft die stijging onvoldoende om aan de woonnood te tegemoet te komen. Het sociaal woonbeleid van Ronse vergt dus extra inspanningen. Het hoog aantal gezinnen die meer dan 30% van hun inkomen aan huur besteden is een mogelijk teken aan de wand.

ⁱ Zie ook Decenniumdecenniumdoelen, 10 jaar armoedebaarometers, een decennium armoedig beleid.